

SVAR PÅ SKOLINSPEKTIONENS UPPFÖLJNING AV GRANSKNING AV FÖRSKOLAN I FARSTA

Skolinspektionen har granskat verksamheten i de kommunala förskolorna i Stockholm. Granskningen har gjorts genom intervjuer med ordförande och vice ordförande i stadsdelsnämnden, stadsdelsdirektör, avdelningschef, förskolechefer samt representanter för personal och föräldrar. Verksamhetsbesök har inte gjorts. Tillsynen av Farsta stadsdelsnämnds förskoleverksamhet genomfördes den 18-20 april 2011. Ansvariga för tillsynen var utredarna Magdalena Molin och Fredrik Sjöberg.

Staden lämnade svar på rapporten till Skolinspektionen i januari 2012. Samtliga förvaltningar svarade på hur de planerat att åtgärda de brister som påtalats. Skolinspektionen har efter granskning av stadens svar för att kunna slutgiltigt bedöma om de vidtagna åtgärderna är tillräckliga krävt att staden lämnar vissa kompletteringar.

Farsta har ombetts att komplettera sitt tidigare svar på följande områden

- Alla förskolor präglas inte fullt ut av en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet
- Personalen i förskolorna har inte i tillräcklig utsträckning sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses
- Förskolorna arbetar inte tillräckligt för att få ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen och för att ge föräldrarna möjlighet att påverka verksamheten
- Förskolorna medverkar inte i tillräcklig utsträckning till att barn med ett annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla såväl sitt modersmål som det svenska språket

- Förskolorna arbetar inte tillräckligt medvetet för att motverka traditionella könsmonster och könsroller
- Barngruppernas storlek och sammansättning utvärderas inte kontinuerligt

KOMPLETTERANDE UPPGIFTER OM VIDTAGNA ÅTGÄRDER

Skolinspektionens bedömning

Alla förskolor präglas inte fullt ut av en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en enhet

Stadsdelsförvaltningen gör följande för att förskoleverksamheten ska präglas av en god pedagogisk verksamhet.

- Den reviderade läroplanen implementeras i alla verksamheter. All förskolepersonal gavs 2011 en introduktion i förändringarna och den nya kravbilden och personalen fick ett eget exemplar av den nya planen. Under året har det fortsatta läroplansarbetet varit en röd tråd på förskoleenheternas nätverk och arbetslagens reflexionsmöten.

Förskoleledningarna följer på olika interna möten och vid utvecklings-samtalen med personalen upp att implementeringsarbetet fortgår. Uppföljning sker även genom kontakt med föräldrar genom enkäter och olika typer av möten med föräldrarna.

- Avdelningschefen för Barn och ungdom har möten två gånger per månad med förskolecheferna för informations- och erfarenhetsutbyte, för att säkra att alla verksamheter arbetar åt samma håll och för att diskutera pedagogiska utvecklingsfrågor. Vid behov ordnas möten med enskilda chefer för att ge stöd och styrhjälp i enskilda frågor. Två gånger per år träffar representanter för förvaltningsledningen förskolecheferna och fackliga representanter för resultatdialog.
- Gemensamma utbildningssatsningar görs för att säkra att alla verksamheter ges möjlighet att anpassa förskolornas pedagogiska verksamhet till ständiga förändringar i omvärlden och säkra en god kvalitet. Det senaste året har fokus varit på att utbilda all personal i pedagogisk IT- och mediekompetens. Syftet är utveckla det pedagogiska arbetet och kommunikationen kring det pedagogiska arbetet. Barnen ska möta kompetenta pedagoger som utmanar och stimulerar deras lek, lärande och som är bekanta med modern IT- och medieteknik.

- Förvaltningen har en stödenhet med internkonsulter riktade till förskolans verksamhet som omfattar resurssamordnare, psykolog, resurspedagog och språkpedagog.

Resurssamordnaren erbjuder:

- Samtalsstöd efter ansökan om förstärkning
- Beviljande av medel i syfte att personalförstärka pedagogresurserna
- Regelbunden uppföljning avseende beviljade insatser
- Stöd till förskolechefer kring särskilda insatser på förskolan

Resurspedagog erbjuder:

- Specialpedagogisk handledning med möjlighet till deltagande i verksamheten
- Resurspedagogen erbjuder att tillsammans med pedagogerna upprätta pedagogisk kartläggning och handlingsplaner.

Språkpedagog erbjuder:

- Språkpedagogisk handledning med möjlighet till deltagande i verksamheten
- Språkutvecklande fortbildning i form av kurser och föreläsningar

Förskolepsykolog erbjuder:

- Psykologisk konsultation i samtalsform
- Krisbearbetande samtal
- Fortbildning kring barn med neuropsykiatriska diagnoser

Stödenhetens samtliga funktioner lämnar ut en uppföljningsblankett till all personal som de handlett eller på annat sätt varit i kontakt med under året och resultatet från den visar att personalen ger dem mycket goda omdömen för insatserna under året.

Skolinspektionens bedömning

Personalen i förskoleverksamheten har inte i tillräcklig utsträckning sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses

Stadsdelsförvaltningen hanterar frågan i vilken omfattning personalen har pedagogisk högskoleutbildning avpassad till den verksamhet de är anställda för på följande sätt.

- Under 2012 kommer implementeringsarbetet med den reviderade läroplanen för förskolan att fortsätta med betoning på personalens

pedagogiska uppdrag och förskollärarnas och barnskötarnas nya ansvarsroller.

- Majoriteten av barnskötarna har en bred kompetens och lång erfarenhet, de har ett medvetet pedagogiskt förhållningssätt och de är delaktiga i arbetet med att utforma den pedagogiska miljön på förskolan. En stor del av dem har kompetensutvecklats med kompletterande fördjupning för barnskötare.
- Förskolenheterna har flera barnskötare som har gått/alltjämt går utbildning till förskollärare. Fler barnskötare kommer att uppmanas att läsa till förskollärare om utbildningsinstitutionerna erbjuder möjlighet till kompletteringsutbildning.
- Förskolledningarna säkrar att alla avdelningar har tillgång till pedagogisk handledning av en förskollärare som arbetar på enheten och/eller pedagogisk utvecklingsledare.
- Förskolecheferna fokuserar målmedvetet på rekryteringsarbetet och har prövat olika modeller för att nå ut exempelvis genom att medverka på en rekryteringsträff i Arbetsförmedlingens regi och pröva nya sätt att presentera verksamheterna vid annonsering.
- Barn- och ungdomsavdelningen har tecknat abonnemangsavtal med Skoljobb och Skolporten för att få hjälp med annonsering av tjänster som förskollärare och förskolechefer.
- Förskolorna tar emot lärarstudenter på verksamhetsförlag utbildning för att få ett inflöde av pedagogiska nyheter från lärarutbildningen och för att presentera Farstas kommunala förskolor som potentiella framtida arbetsgivare.

Skolinspektionens bedömning

Förskolorna arbetar inte tillräckligt bra för att få ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen och för att ge föräldrarna möjlighet att påverka verksamheten

Stadsdelsförvaltningen säkrar att förskoleenheterna har en god kommunikation med föräldrarna och är lyhörd för deras önskemål på följande sätt.

- Resultatet i brukarundersökningen 2010 som rörde området samverkan med föräldrar föranledde förskoleverksamheten att under 2011 arbeta intensivt med att på pröva olika modeller för att utveckla information till samt dialog och samverkan med föräldrar.

Samtliga förskoleområdena har konstaterat att det inte finns någon färdig modell för föräldramedverkan som passar alla förskolor, utan varje förskola måste regelbundet stämma av med aktuell föräldragrupp hur de vill ha information, hur ofta och på vilka sätt de vill medverka i att utveckla förskolan.

- Utvalda pedagoger från samtliga förskoleområden har fått utbildning i "Vägledande samspel", vilket gett dem verktyg att utveckla samverkan med föräldrar och hur man bäst kan möta föräldrar som eventuellt kan behöva stöd i sin föräldraroll. De som har gått utbildningen har i uppdrag att förmedla sin kunskap till kollegor på enheten för att de tillsammans ska vidareutveckla samarbetet med föräldrarna.
- Chefer och personal går utbildning i modern IT- och medieteknik. Utbildningen är bland annat tänkt att leda till att föräldrarna ska få mer lättläst, välredigerad information digitalt. Vidare att de kan ta del hur verksamheterna arbetar utifrån läroplanens intentioner genom olika presentationer i form av till exempel bildsatt material som visar på det pedagogiska arbetet i verksamheten.
- I verksamhetsplanen för 2012 har förvaltningen lyft fram att samverkan med föräldrar. Förskoleledningarna har i uppdrag att ytterligare stärka och medvetandegöra medarbetarna i förskolan om deras viktiga roll i samspelet med föräldrarna. Samma sak gäller för arbetet med att ytterligare utveckla former för att informera föräldrar om hur förskolans styrdokument avspeglar sig i verksamheten, exempelvis i förhållningssätt och val av aktiviteter. Fortsatt satsning på utbildning i Vägledande samspel kommer att ske under året.

Samverkan med hemmet och analys av varför olika modeller fungerar i ett område tas regelbundet upp på förskolechefsmötena. Konsekvenser av valet av en modell för samverkan och förslag på alternativa lösningar diskuteras.

Skolinspektionens bedömning

Förskolorna medverkar inte i tillräcklig utsträckning till att barnen med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla sitt modersmål såväl som det svenska språket

Stadsdelsförvaltningen arbetar på följande sätt för att säkra att barn med annat modersmål än svenska ges möjlighet att utveckla sitt modersmål.

- Samtliga förskolor har ett planerat arbete för att stödja barns språkutveckling och arbetar aktivt och medvetet med det. Medvetna pedagoger uppmuntrar barnen att berätta och diskutera. Med hjälp av pedagogisk dokumentation utifrån barnens reflektioner bidrar de till att barnen utvecklar ett mer nyanserat språk. Barnens användande av sitt modersmål stöds aktivt och deras olika kulturbakgrunder synliggörs.

Pedagogerna synliggör flerspråkighet och kulturell mångfald i pedagogisk dokumentation.

- Vid inskolning får alla nya föräldrar i samverkan med förskolan kartlägga barnens språkmiljö, vilka språk talar barnen respektive vilka språk kommer de i kontakt med. Förskolor som har barn med annat modersmål integrerar föräldrar i verksamheten genom att olika sammanhang dokumentera vad saker som finns och företeelser som sker på förskolan heter på olika språk.
- Förskolornas pedagoger har fortsatt deltagit i språkpedagogens utbildningar och förskoleenheterna har bättre tillvaratagit kompetensen hos pedagoger med annat modersmål för att stärka barnens språkutveckling och i föräldrakontakter.
- Ett gott exempel är Farsta strands förskolor som medvetet använder tvåspråkiga pedagoger i kontakt med berörda föräldrar vid inskolning och daglig verksamhet.
- Samtliga förskolenheter har språknätverk där resultatet av genomfört språkarbete följs upp och diskuteras. Nätverksdeltagarna sprider kunskap och idéer till sina arbetslag.
- Förvaltningen har en språkpedagog som ger förskolorna ett övergripande stöd i arbetet med att verksamheten ger barnen med annat modersmål möjlighet att utveckla sitt modersmål. Språkpedagogen erbjuder språkpedagogisk handledning med möjlighet till deltagande i verksamheten och återkommande språkutvecklande fortbildning i form av kurser och föreläsningar. Språkpedagogen får kontinuerlig påfyllning av kunskap genom att gå på föreläsningar och seminarium med språktema och medverkar i ett språknätverk med regelbundna träffar som stadens språkforskningsinstitut bjuder in till.
- En inventering görs årligen av hur många barn som pratar olika språk och språkvarianter på de olika förskolorna. En likadan inventering görs för vilka andra språk än svenska som personalen talar obehindrat och på vilka förskolor de arbetar. Resultatet används för att planera hur förskolorna bäst ska lägga upp arbetet med språkstöd på de enskilda förskolorna.
- Den 15 mars 2012 anmäldes "Språkprogram för Farsta förskolor" till nämnden. Materialet omfattar konkreta tips om språkutvecklande arbetssätt. Exempelvis hur man som personal arbetar med ett interkulturellt förhållningssätt, andra modersmål än svenska, samverkan med flerspråkiga föräldrar och hur man dokumenterar språkutveckling.
- Förvaltningen har under 2010 och 2011 gett 17 pedagoger möjlighet att läsa en språkkurs "Tvåspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling" om

30 poäng på högskolan. Pedagogerna nyvunna kunskap används i enheternas nätverk för att sprida kunskaperna om olika arbetssätt.

- Under 2012 görs en särskild satsning på att utbilda pedagoger i att använda ”Tecken som stöd” i kommunikationen med barnen. Genom att barnen lär sig ”teckenspråk” får de ytterligare en möjlighet att utveckla sin kommunikation och det ger de funktionshindrade barnen bättre förutsättningar i samvaron med övriga barn.

Arbetet med språkträning på förskolorna tas regelbundet upp på förskolechefsmötena och bedömningar görs om det krävs övergripande satsningar.

Skolinspektionens bedömning

Förskolorna arbetar inte tillräckligt medvetet för att motverka traditionella könsmonster och könsroller

Stadsdelsförvaltningen gör följande för att förskoleverksamheten ska utveckla arbetssätten så att alla aktiviteter och genomsyras av en medvetenhet om att motverka traditionella könsmonster och könsroller.

- Genusfrågan är ett av två områden som föräldrarna var mest nöjda med enligt stadens brukarundersökning 2011. Påståendet ”Pojkar och flickors lika möjligheter att utvecklas” hade 88 % nöjda föräldrar.
- Förskolornas viktigaste vårt förhållningssätt till barnen är att se individen, inte en pojke/ flicka, att vara rättvis och se till att var och en får vad den behöver. Pedagogerna arbetar medveten med att ge flickor och pojkar samma möjligheter för sin utveckling i olika sammanhang och detta genomsyrar hela förskoleverksamheten.
- Förskolornas arbete med genusfrågor är integrerat i det pedagogiska arbetet och följs kontinuerligt upp, exempelvis i särskilda genusetverk och på arbetsplatsträffar. Förskoleenheterna har litteratur på genustemat som både personal och föräldrar kan ta del av. Arbetet på förskolorna är i en ständig process eftersom ny personal och nya familjer tillkommer som behöver introduceras i hur pedagogerna dagligdags motverkar traditionella könsmonster och könsroller.
- Pedagogerna ser regelbundet över inom- och utomhusmiljö med genusetverk. De granskar och kartlägger hur olika material används av barnen för att se om de finns könsspecifika skillnader och diskuterar hur de barnen ska uppmuntras att lämna komfortzonen och pröva andra rollindelningar än de traditionella. Exempelvis utmanas flickor/pojkar att testa olika saker i olika sammanhang. Barnlitteratur ses över, sagor

berättas med omvända roller. Personalen undviker att genusbenämna barnens kläder.

Hur förskoleenheterna arbetar med genusfrågan tas regelbundet upp på förskolechefsmötena.

Skolinspektionens bedömning

Barngruppernas storlek och sammansättning utvärderas inte kontinuerligt

Stadsdelsförvaltningen hanterar frågan om kontinuerlig utvärdering av barngruppernas storlek och utvärdering på följande sätt.

Frågan om överinskrivningar har återkommit de senaste två åren då behovet av förskoleplatser är mycket ojämnt fördelat under året. Utbyggnaden och förtätningen av bostäder har medfört att betydligt fler familjer än förväntat har efterfrågat förskoleplatser. För att klara stadens löfte om en garanterad förskoleplats inom tre månader har det förekommit återkommande överinskrivningar vissa perioder under året.

Vid akut behov av överinskrivningar gör förskolecheferna en inventering av vilka avdelningar som har möjlighet att ta emot ett extra barn och tar då hänsyn till

- Lokalens utformning och beskaftenhet
- Åldrar på barnen i befintlig barngrupp
- Resursbarn som kräver olika typer av hänsyn
- Antal personal som arbetar
- Hur personalens arbetstid är förlagd
- Hur många förskollärare som arbetar i arbetslaget

Utifrån resultatet av inventeringen gör förskolecheferna tillsammans med personalen en konsekvensbedömning. Är det möjligt att skriva in ytterligare ett barn? Vad medför det för nackdelar?

Förskolecheferna ser över om det till följd av en överinskrivning krävs

- en annan intern organisation, kan barngrupperna delas upp i mindre under delar av dagen
- det mer personalresurser, hur många timmar och ska personaltillskottet ha särskilda kompetenser
- en modifiering av de dagliga rutinerna och det pedagogiska upplägget

Förskolechefernas beslut om överinskrivningar och motivering till beslutet delges avdelningschefen för Barn och ungdom.

Överinskrivningar tas regelbundet upp på förskolechefsmötena, konsekvenser och förslag på alternativa lösningar diskuteras.

Förvaltningen arbetar kontinuerligt och konsekvent med att begränsa antalet överinskrivningar genom en ständigt pågåenden lokalplanering. Arbetet omfattar att

- få till stånd en kontinuerlig nybyggnation av nya förskolor
- förutsättningslöst leta lokaler som kan byggas om till förskoleverksamhet
- samverka med utbildningsförvaltningen för att på bästa sätt använda befintliga skollokaler
- stämma av med privata anordnare om de ha lediga platser att erbjuda köfamiljer.